

Filippi

Naloḃulat napolisulan aPol totesi van hən alat a Filippi

Ase itos naloḃulat napolisulan egai?

APol itosi.

APol itos naloḃulat napolisulan egai hən nəsa?

Len naloḃulat egai aPol esipa hən alat a Filippi hən na-ləmas-buni-an mai naviolan salito, ale ikel mai galit naḃisal hən ləḃitoh len nəmauran seKristen tovoi.

APol itos naloḃulat egai van hən ase?

APol itosi van hən alat siYesu len naḃiltivile Filippi len naprovens Masetonia. Len nəyaran na-vəha-ru-an san a mo, aPol evi lan naut a Filippi, ale len naut ei lubar həni len naim bəbaḃis husur tohut natəmat dan nataḃarehreh sua.

APol itos naloḃulat egai ḡais mai len naut a be?

Itosi pəpadaḡ hən nasiḡau tovi A.D. 63 nəḃoḡ totoh len naut a Rom len naim bəbaḃis.

Len naloḃulat egai aPol idaḡ hən nakemkeman, na-il-ḃuri-an, naḃonan mai nasusumaran len nəmauran mai nadəlomian seKristen gail. Imasil ke aPol eləmas masuṽ hən alat siYesu len naut a Filippi. (1.1–4.23)

- 1) APol etuḃat hən naloḃulat san van hən alat siYesu len naut a Filippi, esipa vi təban aGot hən galito, ale isor tuṽ moḡ galito (1.1-11)
- 2) APol ehəḡaṽur husur nəvanuan gail lukel ur na-kel-uri-an tovoi naut kəmas gai totoh len naim bəbaḃis, ivatvat viri ke nəsa tevisi dereh tivan vəbar navoian, naut kəmas nəmauran o nəmatan san (1.12-26)
- 3) APol ikel mai galit ke len nəmauran salit lehusur kitin hən aKristo, gol nəsa tokele hən naṽide aGot toləḡoni ḃiparḃar len galito (1.27–2.18)
- 4) APol ike tesəvat aTimoti mai aEpafrotitus van hən alat a Filippi (2.19-30)
- 5) Ivoi ke alat a Filippi lehusur naṽide siPol, likad nadəlomian len aKristo hən aGot ḃeriḡi ke linor len nəhon. APol eləḡoni ke nəlolit tikad natəmat (3.1–4.9)
- 6) APol esipa hən naviolan alat a Filippi lotoviol həni maii (4.10-20)
- 7) APol imaris kotov naloḃulat san van hən alat a Filippi (4.21-23)

Na-ke-ivoi-an van hən alat a Filippi

1 ¹ Ginau aPol mai aTimoti namrovi slev seKristo, aYesu. Ginau nutos nalobulap napolisulan egai van hən nəvanuan pisi siGot len aKristo aYesu, len naut a Filippi.^a Nutosi van hən naelta mai natikon gail am. ² AGot aTəmadato mai Nasuḃ aYesu Kristo areviol kəmas hən navoian mai arigol nəlomit tikad natəmət.

Nasipaan mai na-sor-tuṽ-an

³ Nosipa vi təban aGot sagw len nəboŋ pisi notonau təlmam hən gamito. ⁴ Akis len na-sor-tuṽ-an sagw m̄os gamit pisi, nusor tuṽ len nakemkeman ⁵ bathut ke mətutah mai ginaw len na-kel-uri-an tovoi len nametəkav, nəmariboŋ məttoŋ nəlomit len aYesu Kristo van vəbar daməŋai.^b ⁶ Husur nunau ləboi nategai m̄au ke, aGot totuḃat hən nau-man tovoi sua len gamito, gai dereh tigolgole van van tihav len nəboŋ siYesu Kristo.^c ⁷ Inor hən notonau gamit pisi maienan, bathut notoləmas bun gamit len nəlogw. Husur ke len naim bəbaŋis notohtoh lan, mai len nəboŋ notokel nakitinan husur na-kel-uri-an tovoi mai notoṽusan koti ke tokitin, gamit pisi mətukatəpol len navoian aGot toviol kəmas həni mai ginaw.^d ⁸ AGot eləboi ḃikel koti ke notoləŋon masuṽ hən nəḃeris gamito len na-ləmas-buni-an togəm len nəlon aYesu Kristo.

⁹ Ale nusor tuṽ maiegai ke: na-ləmas-buni-an samit tetibau van am len naləboian mai na-bunus-ləboi-an pisi hən nakitinan. ¹⁰ Imaienan dereh mətələboi mətḃekuṽol hən nəp̄isal tovoi buni, hən mətḃiveveu hən asike ḃikad natideh tosa avan ideh toləboi ḃikel husur gamito van vəbar nəboŋ seKristo. ¹¹ Mətepul hən nəṽit nanoran len aYesu Kristo hən nəvanuan gail ləḃeputsan mai sal suh nəyalyalan siGot.

Na-kel-uri-an ivan, naut kəmas nə-baŋis-aPol-an

¹² Bathudud nadəlomian, nuke mətələboii ke, nəsa tovisi hən ginaw esusupah mai na-kel-uri-an tovoi hən ḃibar nəvanuan pisi. ¹³ Husur enan nasoltia pisi lotokətkəta kəkol hən naim seSisa, mai nəvanuan pisi am, loləboi buni ke, nutoh len naim bəbaŋis sil aKristo.^e ¹⁴ Ale bathut natsen tobaŋis gat ginaw, nəbathudud nadəlomian isoḃur loil gəgat len Nasuḃ. Gagai, len na-il-ḃuri-an tosehor ta m̄o, ləsamətahw hən ləḃikel ur nasoruan siGot.

¹⁵ Ekitin ke galit galevis lukel ur aKristo sil lototaḃulol bulos ginaw mai lotopul hən nəṽitṽituhan, be galevis am lukel uri len naləŋonian tovoi. ¹⁶ Lukel uri len na-ləmas-buni-an husur loləboii ke aGot itabtabuh len ginaw hən nəḃeil gəgat, nəḃikel kot na-kel-uri-an tovoi. ¹⁷ Alat lototaḃulol

^a 1.1 Uman 16.12 ^b 1.5 Uman 16.12-40 ^c 1.6 1Kor 1.8 ^d 1.7 2Kor 7.3; Flp 1.13

^e 1.13 Uman 28.30; Efe 3.1, 4.1

lāsakel ur kot aKristo, avil lukel uri hən ləbīpatpat galit məhat husur lunau ke lemədas ginau gagai nəboŋ natsen tobaŋis gat ginau. ¹⁸Be savi natideh! Ivoi ŋai ke len naŋisal p̄isi, naut kəmas nagəgərasan o nakitinan len nəlolito, lukel ur aKristo. Ale husur enan nukemkem.

Dereh nikemkem tabtab, ¹⁹husur noləboii ke, len na-sor-tuŋ-an samito mai na-vi-tarhəte-an seNunun aYesu Kristo, nəsa tovisi hən ginau dereh tevi p̄isal hən nəbīmakuv. ²⁰Len na-ləŋon-buni-an sagw nuvatvat viri ke səkad natideh b̄igol nahurugw b̄isa, avil nuvatvat viri ke nəlogw teil b̄uri gagai suŋan akis, hən ke, len natit p̄isi nəb̄igole, nisal suh a Kristo, naut kəmas nəmauran o nəmatan sagw. ²¹Husur len nabunusian sagw, nəmauran sagw evi seKristo ale nəbīmat, ivoi masuŋ am. ²²Be nəb̄itoh tabtab maiegai len navile eg a pan, dereh nauman sagw tiŋan am. Nilekis hən gəlar ta be? Nəmauran o nəmatan? Nəsənauləboii. ²³Gəlar p̄isi arulevlev hən ginau. Noləŋon masuŋ həni ke nerin nəmauran egai hən nəbīmat hən nəb̄itoh mai aKristo, husur natenan ivoi p̄isi am hən ginau. ²⁴Be ivoi am hən gamito ke nitoh tabtab maiegai len nibegw. ²⁵Ale husur nunau ləboi natenan, noləboii ke nitoh van, nitah tab mai gamit m̄os napulan samit len nadəlomian mai nakemkeman. ²⁶Imagenan, nəboŋ nəb̄itoh mai gamit tətəs, dereh mətələboi mət̄bisal suh aYesu Kristo səhor ta m̄o, bathut nəsa togole hən ginau.

²⁷Be natsua, naŋide hən nəmauran samit timasnor hən na-kel-uri-an tovoi seKristo, hən ke naut kəmas nəb̄egəm ris gamito o nəb̄itoh a tut dan gamito, dereh nesəsəloŋ həni ke mət̄oil gəgat suŋan mət̄tosua ŋai ale len nəlomit tosua mət̄ubal tabtab m̄os nadəlomian hən na-kel-uri-an tovoi. ²⁸Samtemətahw len aenemi samito gail; tah gat nəlomito. Nəboŋ mət̄beil gəgat, aenemi samit dereh leləboi səhoti ke aGot dereh tigol limasig buni be tilav kuv gamit dan nəpanismen hən nəmasigan enan. ²⁹Husur aGot eviol kəmas hən nadəlomian len aKristo mai gamito, wake eviol kəmas həni am ke mət̄toləŋon isa vəsə m̄osi, ³⁰husur gagai mət̄utoh len nəbalan toŋitoŋ hən nəbalan mət̄torisi ke notodaŋ b̄uri a m̄o. Evi nəbalan mət̄tosə-səloŋ həni gagai ke notodaŋ b̄uri sal.^f

Gol tətōŋ hən aYesu nəlon tomədau, sənau gai

2 ¹Datoləŋon ivoi am len nəlodato len nəbōnan mai aYesu, na-ləmas-buni-an san etəŋov nəlodat vi pan, datukad nəbōnan len aNunun, nəlon aYesu itaŋis gidato, ilolosa hən gidato. ²Husur natgalen p̄isi, mitimaskad nənauan tesua ŋai, mət̄eləmas bun gabag hən gamito, mitikad nəlomit tesua, mitikad naləŋonian tesua ŋai. Mət̄bigol natgalenan, dereh mitigol ginau nepul səsəhov hən nakemkeman. ³Samtehusur naləŋonian samit səbōmit ŋai, samtipatpat gamit səbōmit məhat, avil len nəlomit tomədau hum mət̄tovi ut kəmas, gamit

^f 1.30 Uman 16.19-40

ideh, tinau ideh am hum totibau səhor gai. ⁴Gamit v̄isusua satinau nəsa tovoi hən gai səb̄on ɲai be tinau nəsa tovoi hən nəvanuan tile gail am. ⁵Mitimaskad nənauan toṗitoṽ hən nənauan aKristo aYesu tokade, ke:

⁶ Naut kəmas tokad naḃoruan siGot, naut kəmas tovi aGot,
sənaυ ke tonor hən β̄etəgau gat naṗitṗitoṽan mai aGot.^g

⁷ Be eriṅ gaḃulan nəhes toṽati mai nəyalyalan san,
ilav naḃoruan sinaslev sua,^h
egəm vi vanuan suṃan nəvanuan gail,
ikad nənahənah hən nəvanuan.

⁸ Iḡol nəlon eməḃau, sənaυ gai gabag,
iḡol husur ṗisi nəsa aGot tokele,
naut kəmas togol nəmatan san.

Be savi nəmatan ɲai, imat ebun len nəhai balbal.

⁹ Imagenan aGot eputsani vi lan namilen toyalyal a məhat ṗisi,
eviol maii hən nəhes toyalyal
səhor nəhes ṗisi,

¹⁰ hən ke nahəsən aYesu β̄iḡol natit ṗisi ləβ̄etəḡedur,
len nəmav mai len navile a pan mai len naut nəmatan,

¹¹ mai nabuḡolit ṗisi lisor vəhoti ke,
aYesu Kristo evi Masta,
hən ləβ̄isal suh nəyalyalan siGot Tata.ⁱ

Mitigol nəsa tonor hən nəvanuan gail ləβ̄etətoṽ hən

¹² Gamit notoləmas bun gamit ṗisi, natgalen ləβ̄imaienan, len nəlomito miti-
daṅ len aGot, len namətahwan hən nəyalyalan san, mətehisi hən məṭbigol nəsa
tonor hən nəmauran aGot tolav kuv gamit dan nəsaan samito m̄osi. Mitigol nat-
galegai suṃan mət̄togol akis hən nəsa notokele, (savi nəboṅ nototoh mai gamit
ɲai, be nəboṅ nəsatoh). ¹³Husur evi aGot toum len gamito. Iḡol naləṅonian
samit inor hən esan mai iḡol mətoləboi məṭbigol husur naləṅonian enan san.

¹⁴ Len natit ṗisi məṭbigole, mitigole, samtikoblen, samteṽitṽituh, ¹⁵ hən
asike β̄ikad natideh tosa avan ideh toləboi β̄ikel husur gamito. Len
nəmauran samito mitiveveu ɲai, namesian teḃuer, suṃan anatun aGot
gail, naut kəmas navile a pan nəmargobut mət̄totoh lan, topul hən nəva-
nuan nəlolit tokabkaḃur, topul hən nəsaan.^j Be gamit mitimasṃial hum
naṃial lotoṃial len margobut hən navile a pan, ¹⁶ nəboṅ mət̄totəgau gat
nasoruan hən nəmauran. Məṭβ̄imaienan, len nəboṅ seKristo dereh neləboi
nəβ̄isor sal suh ginau ke nəsəgam soḃuer, nəsaum soḃuer.

¹⁷ Avil naut kəmas leβ̄iḡol nəβ̄imat, naut kəmas nəḃa hagw β̄isel hum
nəwain ahai tutumav tobiri len naviolan totutumav hən van hən aGot,

^g 2.6 Jon 1.1, 5.18 ^h 2.7 Isa 52.13–53.12; Mat 20.28 ⁱ 2.11 Hən naves 10-11, ris
Isa 45.23 ^j 2.15 Deu 32.5

nohəhaʋur. Gamito, mətukad nadəlomian len aKristo ale mətoviol kavkav hən gamito mai aGot hən mətʔbigol nəsa toləŋoni. Ehum ahai tutumav toviol kavkav hən naʔbuluk totutumav həni van hən aGot. Husur ke noto-viol kavkav hən ginau mai aGot ale gamit məttoviol kavkav hən gamito mai aGot, naut kəmas ləʔbigol nəbimat, nukemkem, nuʔbən mai gamit ʔisi len nahəhaʋuran.^k ¹⁸ Suʔman ginau, gamit am mitimashəhaʋur, ʔən mai ginau len nakemkeman.

ATimoti mai aEpafrotitus

¹⁹ ʔəvi naləŋonian siNasuʔ, nuvatvat viri ke asike dareh nesəvat aTimoti van hən gamito. Ale nəʔəŋ ʔetəlmam nəlogw tevi ʔan len nəsa ʔikel uri husur gamito. ²⁰ Nəsəkad avan ideh suʔman aTimoti toləmas bun gamito, tonau masuʔ hən gamito hum ginau. ²¹ Husur galit am lumasulsul hən natit salit gail səʔolit ʔai, savi natit gail siYesu Kristo. ²² Gamit məto-ləboi aTimoti tia, naʔoruan san tovoi, mai nauman san tovoi, husur eum mai ginau len nauman hən na-kel-uri-an tovoi hum tovi natətai toum mai atəman. ²³ Imaienan nuvatvat viri ke, nəʔəŋ nəʔeləboi nəsa ʔəvisi hən ginau, len nəʔəŋ en ʔai dereh nesəvat aTimoti van hən gamito. ²⁴ Avil len Nasuʔ nodəlomi ke, ginau gabag ʔəu dereh nivan hən gamito.

²⁵ AEpafrotitus evi ahai ʔispiʔul samito məttosəvati hən ʔəvi tarhət sagw. Evi wawa nadəlomian sagw toʔən mai ginau len nauman, toʔən mai ginau len nəʔalan hum nasoltia. Be len nəʔəŋ egai ginau ʔəu nunau ke nəʔəsəvati van hən gamit bai.^l ²⁶ Husur eləŋon masuʔ hən ʔəris gamito ale eləŋon isa husur məttosəsələŋ həni ke toməsah. ²⁷ Nokitin ke eməsah habat, ʔəpədaŋ imat. Be nəlon aGot itaŋisi, savi gai ʔai be nəlon itaŋis ginau am hən asike nəʔikad nalolosaan vəsə batbat tomaienən. ²⁸ ʔa nənauan sagw idaŋ am hən nəʔəsəvati van hən gamito, hən ke, nəʔəŋ mətʔərisi, mitikemkem ale hən nəlogw asike ʔetuhətu h maiegai am. ²⁹ Nəʔəŋ ʔibar gamito, kel nahəhaʋuran samit maii len nakemke-man hum awawa samit len Nasuʔ. Nəvanuan lotosuʔman gai, məteputsan galito len nənauan samito, ³⁰ husur ʔəpədaŋ imat ʔənos nauman seKristo. Nəmauran san ʔəpədaŋ imasig hən ʔəvi tarhət sagw, gel gamit mətto-dədas mətʔigole.

Nanoran tokitin

3 ¹ Bathudud nadəlomian sagw, nuke nisər len natsua tile am. Mitikemkem len nəʔonan samit mai Nasuʔ. Savi natideh hən

^k 2.17 2Tim 4.6. Datoləboi datʔikel namilen len nasoruan toʔitol maiegai: Nəʔəŋ notokel ur na-kel-uri-an tovoi mai gamito, mətodəlomi, ale mətoviol hən nəmauran samito mai aGot hən mətʔbigol nəsa gai toləŋoni. Imagenan, naut kəmas ləʔbigol nəbimat sil na-kel-uri-an tovoi enən, nukemkem, nuʔbən mai gamit ʔisi len nahəhaʋuran. ^l 2.25 Flp 4.18

ginau hən nəbītos nategai tətās; be nutosi hən bīhavhav gol gamito. ²Mətelələgau. Mitinaunau nəvanuan lotosuṃan alat ləsəkad nadəlomian. Nokis galit hən nalipah. Lovi vanuan nəsaan, lotoke mitikad na-tiv-dalusī-an.^m ³Husur gidato boh datukad na-tiv-dalusī-an tokitin. Evi gidat dattolotu len aNunun aGot, dattosor sal suh nəsa aKristo aYesu togole ṃos gidato. Be datsəkad nadəlomian len na-tiv-dalusī-an nəvanuan bīgole hən nibedato mai naṽide hən nalotuan. ⁴Naṽide galenan tagol nəvanuan lətanor, ginau nətanor magenan. Avan ideh bīnau ke bēləboi bēil gəgat len nəsa togole, ginau nosəhori. ⁵Husur nukad na-tiv-dalusī-an len nəma-ribonj toməlevtor sagw,ⁿ lupas ginau len nəpasusan seIsrael, len nəhəmar aPenjamin, novi aIpru len nəbathuyah aIpru gail. Tarhət nalo siMoses, novi naFarisi.^o ⁶Tarhət na-il-gəgat-an sagw, nudaŋ len nəsa notonau ke aGot toləŋoni, ŋa nomədas tabtab hən alat siYesu.^p Tarhət nanoran, nohu-sur masuṽ hən nakelean todaŋ seJu gail, nəsaḅur kotovi bonj ideh. ⁷Avil natgalenan, a ṃo nunau ke lotovi natite, be gagai nunau səhoti ke, lovi ut kəmas bathut nəsa aKristo togole. ⁸A məhat hən natenan, nunau səhot natit pīsi ke tovi ut kəmas nəbonj notonənoṽ hənī mai nasəhorian hən na-ləboi-aYesu-Kristo-an, tovi aMasta sagw. Bathut gai, natit pīsi imasig dan ginau. Len nabunusian sagw ehum natit pīsi tovi pahsago hən nəḅevi seKristo, ⁹hən nəḅibon maii, hən nəḅevi esan kavkav. Nəsəkad nanoran len ginau səbogw togəṃ len na-gol-husur-nalo-an. Be nanoran notokade len nəhon aGot egəṃ len nadəlomian len aKristo. ¹⁰Nuke neləboi aKristo mai nədaŋan hən na-le-məhat-an san. Nuke niḅon maii len na-ləŋon-isa-an vəsa san, ale gəṃ suṃan gai len nəmatan san ¹¹hən nəbikad na-le-məhat-an dan nəmatan.

Van vəbari

¹²Nəsəmaienan sal, nəsaveveu kavkav sal. Be nohisi hən nəḅegəṃ suṃan aKristo aYesu, gai totəgau gat ginau ṃos natenan. ¹³Bathudud nadəlomian gail, nəsəṇau ke notosuṃan aKristo kavkav sal, avil nunau ṃos natesua ŋai: len nəgamgaman hən nəmauran sagw, nəlogw ibonjbonj hən natit gail topat a tahw tia, nugam tabtab ṃos natit gail bīpat a ṃo. ¹⁴Nugam tabtab len nəgamgaman ṃos nəbikad nasəhorian lan, nəḅibar nagilen ale nəḅilav naviolan, aGot tokis ginau len aKristo aYesu vi lan nəmav ṃosi.

¹⁵Imaierenan, gidat pīsi dattomatmatu len nəmauran sidat len aKristo, ivoi ke datigam maierenan. Nənanuan samit bētile, nategai am, aGot dereh

^m 3.2 Len naut egai, aPol isor husur nəvanuan galevis lotoke nəvanuan limaskad na-tiv-dalusī-an hən ləbimakuv dan nəsaan salito, suṃan naJu gail ta ṃo. ⁿ 3.5 Gen 17.12

^o 3.5 Uman 23.6, 26.5; Rom 11.1. Nəbonj aPol toke *novi naFarisi*, namilen ke tohushusur nalo gail. NaFarisi gail lugol husur nalo siMoses mai nalo seJu gail, ludaŋ len nalo gale-

nan. ^p 3.6 Uman 8.3, 22.4

tigol tiṗarṗar mai gamito. ¹⁶Avil nēmauran sidat timasnor hən nakitinan aGot togol toṗarṗar mai gidat tia.

¹⁷Bathudud nadəlomian, mitigol tətōv hən ginau, ale mətēbunus vah-vahur alat lotohusur naṽide hən nēmauran namttogole mōs gamito.

¹⁸Husur ikad isoḅur lototoh suṁan lotovi enemi hən na-kel-uri-an tovoi hən nēmatan seKristo len nəhai balbal. Ginau nusor vəha-soḅsoḅur husur galit mai gamit tia, ale gagai nutaṇ nəboṇ notokel tasi. ¹⁹Nēmauran salit ivan vəmasig vi sutuai, nagot salit evi naləṇonian hən nibelit ṇai, lōviv hən nəsa nahurulit tesa sile, ale lunau nēmauran egai ṇai len navile a pan. ²⁰Avil gidat, datovi uleMav gail. Ale datutoh vir avan sua ḅegəm len nēmav hən bilav kuv gidat dan nəpanismen topat vir alat ləsariṇ nəlo-lit len aGot. Atenan evi Nasuḅ aYesu Kristo. ²¹Husur, len nədaṇan san toləboi ḅigol natit ṗisi ḅipat pipihəḅalan, dereh aYesu tegəgel hən nibedat lotovi ut kəmas, hən ləḅesuṁan niben toyalyal, aGot tolavi maii.

4 ¹Imaienan, bathudud nadəlomian, mətēil gəgat len Nasuḅ. Noləmas bun gamito, noləṇon masuṽ ke neris gamito. Mətugol nukemkem, noṽiv hən gamit məttohum naviolan notosəhori.

Nənanuan məkot siPol

²Euotia mai aSintike, noṇir gamər ke samrepəpəhw am be məregəm sua len na-ləṇon-husuri-an len aMasta saməru. ³Evoi, nous gaiug am, gotovi vanuan nauman kitin, gotoḅon mai ginau len nauman, ke gevi tarhət səlaru. ⁴Husur aroum idaṇ mai ginau len na-kel-uri-an tovoi, gəla-ru mai aKlement mai galit am lotoum mai ginau, nahəsəlit lotopat len naləḅulat hən nēmauran.

⁴Mitikemkem tabtab len nəḅonan samit mai Nasuḅ, nukel tətəs həni, mətəhəhəṽur masuṽ!

⁵Mitigol ke nēmauran samito toməḅau, tiṗarṗar hən nəvanuan ṗisi ləḅeris ləboii. Nasuḅ egəm pəpadaṇ! ⁶Samtinau masuṽ hən natideh, avil kel natit ṗisi mai aGot len nasipaan. Len na-sor-tuṽ-an mai naṇirian, us aGot hən nəsa məttopar. ⁷Ale aGot tigol nəlomit tikad natəṁmat toseḅor na-ləboi-səhoti-an ṗisi. Natəṁmat enan tekətkəta gol nəlomito mai nənanuan samito len aYesu Kristo.

⁸Len nə-maris-kotovi-an sagw, bathudud nadəlomian, mitigol nənanuan samit tepul hən natgaleg tovoi: tepul hən nəsa tokitin, nəsa tonor hən nəḅoruan tovoi, nəsa tonor, nəsa toveveu səkad natit tosa lan, nəsa togol aGot mai nəvanuan lotohəhəṽur, mai nəsa nəvanuan gail lotosor husuri ke tovoi. Natideh ḅivoi, natideh ḅinor hən aGot ḅisal suhi, mitinau natideh tomaianan. ⁹Mitigolgol natit ṗisi notoṗusan həni, notolavi mai

⁴ 4.3 Len naut egai, nəboṇ toke *nəvanuan nauman kitin*, nəvanuan galevis lotokad namiti-sau hən nasoruan siGot, lunau ke tovi nəhes sua tovi *Susukos*. ⁷ 4.6 Mat 6.25-34

gamito; natit ĩisi mǽttosǽsalonġ hǽn notokele, mǽttoris notogole. Mǽtĭbigole, aGot toviol hǽn natǽmǽt mai gamito, dereh titah mai gamito.

Sipa hǽn naviolan

¹⁰ Len nǽmauran sagw len Nasuĭ nukemkem habat, husur naut kǽmas nototoh a tut dan gamit tobǽlav tia, gagai mǽtosǽvat na-vi-tarhǽte-an gǽm hǽn ginau, mǽtunau ginau tǽtas am. Nǽsake nǽlomit toborġborġ hǽn ginau, be mǽtodǽdas mǽtĭisaĭ nǽpǽsal ideh hǽn mǽtĭbekǽtkǽta tǽban ginau.

¹¹ Nǽsakǽmaienan husur notomĭdol, aoa, len nǽmauran sagw nolǽboi sǽhoti ke nohǽhaġur hǽn nǽsa notokade ġai. ¹² Nutoh lǽboi nǽmauran hǽn nǽ-par-tite-an tia, nutoh lǽboi nǽmauran hǽn na-pul-hǽn-natite-an tia. Nusā natsua tosusuah dan nǽvanuan gail. Nusā nǽmauran hǽn nahǽhaġuran, naut kǽmas natideh ĩevisi. Nolǽboi nǽĭtoġ ĩivoi naut kǽmas nǽĭepul o nǽĭmalkǽkat, naut kǽmas nǽĭepul hǽn natite o nǽĭipar tite. ¹³ Nolǽboi nǽĭigol natit ĩisi len nǽdanġan seKris̃to togol notodaġ am. ¹⁴ Be mǽtugol ivoi nǽborġ mǽttovi tarhǽt sagw len na-lǽġon-isa-an sagw.

¹⁵ Gamit alat a Filippi, mǽtolǽboi ke, nǽborġ notoriġ naprovens Masetonia ei, nǽborġ nototubǽt kel na-kel-uri-an tovoi, len alat siYesu ĩisi, gamit sǽĭomit ġai mǽtulav naviolan mai ginau.^s ¹⁶ Husur nǽborġ nototoh len naut a Tessalonika ale notomĭdol, mǽtoviol gǽm hǽn ginau vǽharu.^t ¹⁷ Nǽsakǽmaienan hǽn nǽĭeus naviolan ideh. Aoa, nuke aGot teris navoian samit ale tisah tuan naviolan m̃os gamito. ¹⁸ Be gagai nukad natit ĩisi, nubaġ tite. Nopul hǽn natgalenan husur aEpafrotitus ilav mai ginau tia naviolan mǽttoviol hǽni mai ginau. Naviolan galenan lohum naviolan mǽttotutumav hǽni, nǽĭon tosusau van hǽn aGot, lotonor hǽn nǽsa gai tohǽhaġur hǽni.^u ¹⁹ Ale, aGot egai sagw, len natit tosoĭur gai topul hǽni, len aYesu Kris̃to, dereh gai tilav mai gamito natit ĩisi mǽttomĭdol hǽni. ²⁰ Nǽ-sal-suhi-an tivan hǽn aGot aTǽmadato toyalġal van vi sutuai sutuai. Ganan.

Na-ke-ivoi-an mǽkot gail

²¹ Mitikel na-ke-ivoi-an sagw mai galit ĩisi lotokad nadǽlomian len aKris̃to aYesu. Nǽbathudud nadǽlomian lototoh mai ginau luke, “Ivoi,” mai gamito. ²² Nǽvanuan ĩisi siGot luke, “Ivoi,” mai gamito; len galito, alat lotosuh len naim seSisa am lukele.^v

²³ Navoian aYesu Kris̃to toviol kǽmas hǽni tipat len nanunumito. Ganan.

^s 4.15 2Kor 1.16 ^t 4.16 Hǽn naves 15-16, ris Uman 17.1; 2Kor 11.9 ^u 4.18 Exo 29.18; Flp 2.25

^v 4.22 Flp 1.13